

RIKSADVOKATEN

Den rettsmedisinske kommisjon
Justissekretariatene
Postboks 8027 Dep
0030 OSLO

REF.:

VÅR REF.:

Ra 06-631 KHK/mw
612.4

DATO:

31.01.07

INNHEMING AV HELSEOPPLYSNINGER FRA SIKTEDE I FORBINDELSE MED RETTSPSYKIATRISK VIRKSOMHET – SPØRSMÅL OM TAUSHETSPLIKT MV

Det vises til kommisjonens brev av 20. desember 2006 hvor kommisjonen reiser noen rettslige problemstillinger knyttet til innhenting av helseopplysninger og ber om riksadvokatens kommentarer.

1. Helseopplysninger innhentet av politiet – samtykkekompetanse

Riksadvokaten forstår dette punktet slik at det første spørsmål kommisjonen reiser er hvordan en skal sikre at politiet og påtalemyndigheten ikke innhenter samtykke til utlevering av helseopplysninger fra en siktet som på grunn av sin psykiske helse "åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter" (mangler samtykkekompetanse, jf. definisjonen i pasientrettighetsloven av 2. juli 1999 nr. 63 § 4-3 annet ledd), eller hvor det kan være berettiget tvil om dette er tilfellet.

Riksadvokaten har ikke opplysninger om at dette har vært et problem i praksis utover det kommisjonen nevner i sitt brev, men er enig i at det er uheldig om politiet uten nærmere vurdering ber om siktedes samtykke til å innhente helseopplysninger dersom det kan være tvil om siktede forstår rekkevidden av å gi fritak fra taushetsplikt.

Kommisjonen nevner også at rettspsykiatrisk sakkyndige i enkelte tilfeller har bedt politiet om å innhente helseopplysninger om observanden i stedet for å gjøre dette selv.

Riksadvokaten er enig med kommisjonen i at dette ikke er en god fremgangsmåte. Innhenting av helseopplysninger de sakkyndige trenger, og som ikke allerede finnes i saksdokumentene, bør de sakkyndige vanligvis selv stå for.

Dersom kommisjonen anser det hensiktsmessig, kan det tas inn i en passus om dette i det brev som planlegges sendt ut om nytt "standardmandat" mv, jf. tidligere drøftelser. Dette kunne i tilfelle formuleres slik:

Postadresse:

Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:

Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:

22 47 78 50

Telefaks:

22 33 31 12

Den rettsmedisinske kommisjon har tatt opp med riksadvokaten at det skal ha forekommet at politiet har innhentet siktedes samtykke til å innhente helseopplysninger til tross for at det på grunn av siktedes psykiske helse kan være tvilsomt om han forstår betydningen av å gi fritak for taushetsplikt. Dette er uheldig. Er siktedes psykiske helse så svekket at det kan reises berettiget tvil om han har samtykkekompetanse (se definisjon i pasientrettighetsloven av 2. juli 1999 nr. 63 § 4-3 annet ledd), bør det innhentes uttalelse om dette fra politilege eller fra annet helsepersonell siktede har vært i kontakt med. Må det legges til grunn at siktede ikke kan gi samtykke selv, kan det vurderes å innhente samtykke fra nærmeste pårørende, jf. lov av 2. juli 1999 nr. 64 § 22 annet ledd.

Dersom det er oppnevnt rettspsykiatrisk sakkyndige, bør de sakkyndige selv innhente de nødvendige helseopplysninger som ikke allerede finnes i saken.

2. Opplysninger fra helsepersonell som har ansvar for gjennomføring av tvungent psykisk helsevern – forholdet til taushetsplikt

Det er ikke tvilsomt at både påtalemyndigheten og rettspsykiatrisk sakkyndige har behov for opplysninger om domfeltes forhold under gjennomføringen av en særreaksjon. For påtalemyndigheten er slike opplysninger nødvendige bl.a. ved vurdering av om vedtak fra den faglig ansvarlige skal påklages og om særreaksjonen kan opphøre. For de psykiatrisk sakkyndige vil opplysninger fra for eksempel avdelingen der den særreaksjonsdømte har vært innlagt være viktige premisser for deres vurdering.

Riksadvokaten antar den problemstilling kommisjonen reiser kan formuleres slik:

- Kan den faglig ansvarlige for gjennomføring av en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern gi opplysninger om domfelte til retten, påtalemyndigheten og rettsoppnevnte psykiatrisk sakkyndige uten hinder av taushetsplikt?

Riksadvokaten bemerker for ordens skyld at dette er et rettslig spørsmål som i siste instans hører under domstolene. Så vidt en kjenner til er ikke spørsmålet behandlet i forarbeider eller rettspraksis eller teori.

Etter riksadvokatens oppfatning må utgangspunkt tas i at det er tale om opplysninger om en særreaksjonsdømt person til bruk for vurderinger av hva som er nødvendig av hensyn til samfunnsvernet. Det står som åpenbart for riksadvokaten at når en person er dømt til overføring til tvungent helsevern som en strafferettslig reaksjon etter et alvorlig lovbrudd, må de myndigheter som er satt til å vurdere ivaretagelse av samfunnsvernet ha tilgang til den høyst relevante informasjon som det psykiske helsevernet har om domfelte. Opplysninger bl.a. om behandlingstiltak har vært satt i verk, om de har vært vellykkede og hvordan domfelte har oppført seg er selvsagt helt sentrale for eksempel for vurderinger av om særreaksjonen bør opphøre.

Dette standpunktet kan forankres rettslig på flere måter.

For det første kan det anføres at det følger av hvordan lovgiveren har utformet særreaksjonen for utilregnelige lovbrøyttere at taushetsplikten ikke hindrer personale som har ansvar for en særreaksjonsdømt å gi nødvendige opplysninger til domstol, påtalemyndighet og sakkyndige. Når det ved dom bestemmes at det psykiske helsevern skal ha ansvaret for å verne samfunnet mot nye alvorlige straffbare handlinger, jf. straffeloven § 39a og psykisk helsevernloven § 5-3 annet ledd, men at domstolene og påtalemyndigheten vil få med saken

å gjøre på ny i ulike sammenhenger, jf. bl.a. psykisk helsevernloven §§ 5-4 og 5-5 og straffeloven § 39b, må det ha vært lovgiverens mening at taushetsplikten ikke skal gjelde i denne situasjonen. Det motsatte ville jo innebære at de som skal treffe avgjørelser av den største betydning for samfunnsvernet ikke kunne gis innsyn i de opplysningene som oftest vil være helt grunnleggende for vurderingen (sykdomsforløp, behandlingstiltak, oppførsel i avdelingen etc.). De psykiatrisk sakkyndige må selvsagt på samme måte ha tilgang til slike opplysninger for å kunne fylle sin funksjon.

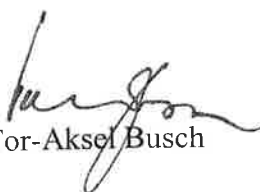
Dernest kan hevdes at helsepersonell ikke har taushetsplikt overfor domstolene og påtalemyndigheten om opplysninger om en særreaksjonsdømt forhold som har betydning for å vurdere spørsmål knyttet til særreaksjonen fordi dette ikke er opplysninger de har kunnskap om i egenskap av å være helsepersonell. Hovedregelen om taushetsplikt i lov om helsepersonell § 21 lyder:

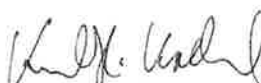
Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

Hensikten med dom til overføring til tvungent psykisk helsevern er primært å verne samfunnet, ikke å sørge for at domfelte får behandling. (Det forhindrer selvsagt ikke at domfelte har krav på adekvat behandling og at slik behandling kan føre til at det ikke lenger er nødvendig å opprettholde særreaksjonen.) Med dette som bakgrunn, kan det etter riksadvokatens oppfatning med tyngde hevdes at kunnskap for eksempel en ansvarlig overlege får om en person i hans avdeling som er særreaksjonsdømt, og som har betydning for å vurdere hva som er nødvendig for å verne samfunnet, ikke er noe overlegen "... får vite om i egenskap av å være helsepersonell". Taushetsplikten gjelder dermed ikke slike forhold. Tvert om vil overlegen i en slik situasjon ha plikt til å fremkomme de relevante opplysninger.

Situasjonen for helsepersonell som har ansvar for særreaksjonsdømte kan etter riksadvokatens oppfatning sammenlignes med rettsoppnevnte sakkyndige. Selv om de sakkyndige som oftest vil være "helsepersonell" og ha taushetsplikt som følge av dette, har de selvsagt ikke taushetsplikt om opplysningene de innhenter om observanden, heller ikke om det som fremkommer i de sakkyndiges samtale med siktede. Det foreligger heller ikke i slike tilfeller noe "fritak fra taushetsplikt" fra observanden. (Men han skal selvsagt gjøres oppmerksom på at de sakkyndige ikke er bundet av taushetsplikt.)

Riksadvokaten antar at den ansvarlige overlege ved iverksettelse av særreaksjonen så langt mulig bør orientere domfelte om at taushetsplikten ikke gjelder overfor domstolene, påtalemyndigheten og psykiatrisk sakkyndige for behandling domfelte mottar som ledd i gjennomføringen av særreaksjonen. Dersom kommisjonen er enig i dette, kan det kanskje være hensiktsmessig om kommisjonen meddeler dette i et av sine nyhetsbrev.

Tor-Aksel Busch

Knut H. Kallerud
førstestatsadvokat